

Системна криза суспільства й парламентаризму

В. М. Тарасюк,
кандидат політичних наук,
молодший науковий співробітник
відділу правових проблем політології
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України

Сучасне українське суспільство балансує на межі зубожіння й глибокої політичної кризи. Довіра суспільства до шостого Президента України вказує на глибоку системну кризу й відчай суспільства, готового до найсміливіших експериментів заради впровадження змін та перспектив інклюзивного розвитку країни.

Економіка, безпека та оборона, міжнародні відносини та інформаційна сфера є базовими чинниками функціонування держави як суб'єкта міжнародного права. Потенціал цих стратегічних напрямів свідчить або про здатність, або про неспроможність держави до незалежного розвитку й самостійності.

Сучасний стан інститутів влади вказує на глибокі кризові процеси у сфері державного управління. Багаторічне конструювання держави за принципом політичної доцільності, а не професійної компетенції виходило з професійних середовищ носіїв інституціональної пам'яті й знищило бюрократичний клас – скелет державного управління. Досвід розвинених країн та дослідження вітчизняної політичної науки вказують, що на даному етапі розвитку країни життєвою необхідністю, умовою подальшого функціонування й становлення країни є впровадження політики академічного прагматизму, економії й функціональної ефективності державного апарату.

Час припинити процеси державного регулювання розвитку економіки. Ця стратегічна сфера функціонування держави потребує запровадження принципу «не заважай». За роки політики тотального державного регулювання в Україні не створено необхідних умов для розвитку вільного конкурентного ринку товарів та послуг. Олігархічні монополії та державні підприємства увесь час перебували й перебувають за межами конкурентного середовища. За 29 років незалежності в Україні не створено щонайменших умов для запровадження інклюзивних економічних інститутів. Боротьба з корупцією стала черговим способом корупційного збагачення.

Ці та інші чинники спровокували кризу парламентаризму, що ставить під загрозу представницьку демократію в Україні як спосіб народовладдя. Сучасний вітчизняний парламент більшою мірою є атрибутом, а не інструментом демократичної форми правління. Формалізм, постійний пошук способів й обмеження механізмів прямого представництва, посилення тенденцій до монополізації політичної і державної влади з метою створення бездіалогового суспільно-політичного простору та повернення до радянської системи вертикального державного управління сприяють посиленню політичної кризи, поглиблюють недовіру суспільства до влади й віддаляють Україну від процесів цивілізованого розвитку. На даному етапі форма переважає над змістом, парламентська коаліція, чи більшість, формується не за консенсуальним принципом, перешкоджаючи таким чином у доступі до політики представникам, які мають високу підтримку й авторитет серед населення, але не є членами т. зв. правлячих політичних партій.

Формування списків політичних партій «Слуга народу», «Голос» та інших за кількістю підписників у соцмережах й відсутності політичного чи державотворчого досвіду вказує не лише на популістську тактику формування більшості у парламенті, а й посиляє сигнал суспільству, що вітчизняний парламент – це не представницький законодавчий орган, а формальний, несамостійний атрибут, який повинен бути у кожній демократичній країні для імітації дотримання принципів народовладдя. Більшість кандидатів у депутати є представниками медійної та розважальної сфер бізнесу. Більшість із них мають високу популярність у суспільстві, але не як політики чи представники окремих професійних середовищ, а як успішні актори, музиканти, продюсери, IT-менеджери тощо. Тож майбутній український парламент у більшості буде представляти інтереси лише медіа-розважального ринку. Державна політика у сфері національної безпеки, економіки, міжнародних відносин, інформаційної безпеки, освіти, охорони здоров'я, інфраструктури й містобудування тощо буде формуватися й реалізовуватися представниками парламентської більшості, а саме лідерами суспільної думки, які свого часу інвестували значні ресурси у нарощування кількості фоловерів у соцмережах.

Чому нові українські лідери пішли таким шляхом? Тому що значно простіше завести до парламенту й впливати на лідерів суспільної думки, ніж маловідомих широкому загалу фахівців. Тому що парламент вже давно сприймається політичною елітою як формальний атрибут демократичного правління, а не представницький орган української нації.

Ці міркування спонукають дл роздумів щодо ролі політичної і правової науки у створенні справді наукових засад державотворення в Україні, якщо вона прагне стати справді правовою, демократичною, європейською державою.